

MET DEN BLAUWEN NAAR LILLO

Voor hun nieuwste expobaantje kozen de leden van MOBOV voor een trambaan. Ze zochten en vonden inspiratie in de eigen Antwerpse regio met de NMVB-verbinding vanuit de Metropool naar de polderdorpen ten noorden van Antwerpen. Tot 1961 was er een druk tramverkeer voor zowel reizigers- als goederenvervoer. Voor dit laatste werden speciale elektrische goederentrans, tractors in vakjargon, ingezet. Vanwege hun blauw/crème livree kregen ze in de volksmond al snel de bijnaam 'Den Blauwen'.

1:87

TEKST: MOBOV, BEWERKING GUY VAN MEROYE - FOTO'S: BRUNO MARSCHANG – FRANK VERMEULEN

De Nationale Maatschappij voor Buurtspoorwegen (NMVB), opgericht in 1884, stelde zich tot doel naast het grote spoorwegnet een fijnmaziger net op te bouwen. Elk dorp moest per trein bereikbaar worden, maar dan op een goedkopere manier. De NMVB besteedde de exploitatie van het tramnet uit aan diverse pachters, zo ook aan de maatschappij Tramways du Nord d'Anvers die vanaf 1887 het stoombaanvak Merksem-IJskelder – Ekeren – Hoevenen – Stabroek – Blauwhoef – Berendrecht – Zandvliet uitbaatte. In 1892 werd het traject verlengd tot Lillo-Haven. Een bijzonder aspect van de lijnen naar Lillo en Zandvliet was dat ze tot 1894 in gemeenschap met

de Nederlandse Stoomtram Antwerpen - Bergen-op-Zoom – Tholen werd uitgerust, met materieel dat deels van Nederlands ontwerp was. De sporen hadden dan ook een spoorbreedte van 1067 mm zodat doorgaand verkeer naar Nederland mogelijk was. In 1921 werd de exploitatie overgenomen door de NMVB, en werd alles omgespoord naar meterspoor, de standaard spoorbreedte van de maatschappij. Vanaf 1931 kon ook elektrisch gereden worden op lijn L (Lilloo), in 1935 kreeg de verbinding het lijnnummer 75. In 1961 werd eerst het lijnstuk Lillo – Blauwhoef afgeschaft, op 1 oktober 1961 werd alle verkeer op lijn 75 gestaakt.

1. In de periode 1939-1941 bouwde de NMVB in de werkhuizen te Merksem – Oude Barreel vijf elektrische tractoren voor het slepen van goederentreinen. Ze werden genummerd van 10924 tot 10928. Aanvankelijk werden ze in het blauw-crème geschilderd, wat hen in de volksmond 'den blauwen' opleverde. De goederentractor staat hier op het garagespoor voor de boog naar Lillo-Haven. (Foto FV)

1

2. Aan de linkerkzijde van de kleine modelspoorweg komt de tram in beeld vanuit het schaduwstation. We zien hier een NMVB Standaard-tram 9994 met lijnfilm van lijn 75. (Foto Frank Vermeulen)

3. Goederentractor 10928, in 1941 gebouwd op het chassis van de 9502, een Baume et Mercier motorrijtuig vernield bij een brand in de remise van Haacht in maart 1937. De goederentractors waren oorspronkelijk blauw-crème, begin jaren vijftig werden ze volledig in het crème geschilderd. (Foto FV)

LILLO-HAVEN

Tijdens de coronalockdowns waren clubbijeenkomsten niet mogelijk. Dit belette een aantal leden van MOBOV niet om allerlei plannen te smeden en deze op papier uit te werken. Eens er terug in het clublokaal mocht samengekomen worden namen de plannen een concrete vorm aan. Basisidee was om op een twaalfstal werkdagen een modelspoorweg te bouwen. Het diende een kleine, maar leuke expobaan te worden.

Onder de leden van MOBOV is een grote belangstelling voor het trambedrijf, de nieuwe baan zou dan ook een trambaan worden naar voorbeeld van de voormalige buurtspoorwegen in de regio Antwerpen. Na een avondje samen denken werd geopteerd voor Lillo. Dit was een dorp aan de Schelde ten noorden van Antwerpen doch dat door de uitbreiding van de haven van Antwerpen in de jaren zestig zo goed als volledig van de kaart verdween. Enkel de kleine woonkern Lillo-Fort met zijn

marktje, enkele straatjes en getijdeshaven-tje kan je nu nog bezoeken. Het nieuwe project moest gemakkelijk transporteerbaar zijn, en diende beperkt tot twee segmenten tegen elkaar geplaatst in een hoek van 90°. Lillo naar de realiteit nabouwen kon op deze kleine oppervlakte niet zodat werd gekozen voor een impressie van Lillo-Haven. Daarbij werd uitgegaan van de gekende gebouwen, de Scheldedijk en de Blauwe tram als vaste actoren.

4. De steenweg naar Lillo-Haven loop parallel met de trambedding. Om praktische redenen werd op de modelbaan de wissel voor Lillo-Haven voor de dijk geplaatst. Motorrijtuig 9994 is terug op weg naar Antwerpen. (Foto FV)

5. Tussen 1949 en 1954 werden een aantal spoorauto's voor reizigersvervoer omgebouwd tot spoorauto-tractoren voor het slepen van goederentreinen. De foto toont een ART met aan de haak ketelwagen A 8054, gebouwd in 1915, voor het vervoer van aal (beer) vanuit de stad Antwerpen naar de vergaarbekkens 'op den buiten'. Landbouwers haalden het daar vervolgens op. Later werden deze wagens gebruikt voor het vervoer van mazout of benzine. (Foto FV)

AAN DE SLAG

Voor de bouw van deze nieuwe modelbaan werd gebruik gemaakt van oude modulebakken van een afgesloten project en Unalit-platen die nog in de club voorradig waren. Een besparing voor de clubkas en een voorbeeld van recyclage. Ook de fries werd opgebouwd uit reserve aluminiumhouders van een oude modelbaan en Unalit-platen. De meegebogen

achtergrond werd gemaakt van karton. Hierop werd later een bosachtergrond van de firma PeArd gelijmd zodat het geheel een realistisch uitzicht bekwam. Het landschap werd opgebouwd uit isolatieplaat en Sculptamold. Het traject van de tram loopt van de fiddle-yard tot aan het haventje. Op het eerste segment werd een garagespoor voorzien, in realiteit vaak gebruikt voor het stallen van goederenwagens, en

een omloopspoor om toch een gevarieerd verkeer te kunnen weergeven. Het tweede segment kreeg de eindhalte Lillo-Haven en twee goederenaansluitingen naast het havendok. Om het verkeer naar de haven aantrekkelijker te kunnen maken werd een wissel voor de dijk geplaatst in plaats van erachter. Dit compromis was nodig om het havenemplacement voldoende ruimte te bieden.

6. Een hele drukte in Lillo-Haven met links de goederentracor en rechts de ART. (Foto FV)

7. Lillo-Haven is omgeven door een omwalling voor het geval de Schelde buiten zijn oevers zou treden. In de omwalling is een opening voor de tram. (Foto Bruno Marschang)

Voor de bebouwing werd bewust gekozen om er niet te veel gebouwen op te zetten.

Enkel de meest herkenbare zoals de Scaldis-loods/Yacht club, het oude douanegebouw, de halte/café 'Den Overzet', de oude douanewoning en het tolhuis. De gebouwen werden gemaakt door verschillende leden van de vereniging uit plasticard, karton en papier. Daartoe werden er eerst ter plaatse opmetingen gedaan en werd gebruik gemaakt van foto's ter beschikking gesteld door de Heemkundige Kring van Lillo.

8

8. Het haventje van Lillo is een getijdenhaven, bij laag water staat de havenkom zo goed als droog. (Foto BM)

9. Een markant gebouw dat nog steeds bestaat is de Scaldis-loods, thans in gebruik door de plaatselijke yachtclub. (Foto FV)

10. Op het rechter been van de modelspoorweg prijkt de naam van de club. Op de foto zien we tussen de bomen door het douanegebouw, een locatie gebruikt voor opnames van de TV-reeks 'Mega Mindy'. (foto FV)

11. Een overzicht van het linker been van de L-vormige modelspoorweg, met de naam van de baan op de fries geschilderd. (Foto FV)

9

AFWERKING EN ROLLEND MATERIEEL

Eens het traject er lag kon de groendienst aan de slag. Met de elektrostatische grasmaster gingen de korte en lange grassen erop. Doorheen het landschap werden groene struikjes van Martin Welberg Scenic Studios en MBR Model aangebracht. Ballast is een mengeling van verschillende materialen die daarna bewerkt werden met poeders en washes om zo getrouw mogelijk de kenmerkende NMVB-bedding na te bootsen. Ook de typische NMVB-bovenleiding werd nagemaakt. In het haventje was trouwens het hoofdspoor ook uitgerust met bovenleiding die echter enkel onder spanning werd gezet bij gebruik. Het vervoer bestond hoofdzakelijk uit hooi, stro, kolen, suikerbiet, munitie en aal die met speciale beerwagens werd vervoerd.

De suikerbieten werden aangevoerd met aakschuiten en dan per goederentram naar de suikerfabriek in Lillo vervoerd. Voor het goederenvervoer worden de NMVB-tractors ingezet, waarvan enkele in hun typische blauw-crème livrei. Een Standaard-tram van de NMVB, voorzien van de correcte lijnfilm, verzorgt het reizigersvervoer op lijn 75. Af en toe wordt ook een tweeassige motorwagen ART ingezet. Alle trams werden gebouwd aan de hand van kits van Ferivan, zelf gespoten en uitgerust met de nodige details.

'Met den blauwen naar Lillo' zal te zien zijn op de MOBEXPO in april 2023.

